

ترس های مدرن و راه مقابله با آن

آیا انسان امروز جنس تازه‌ای از ترس را تجربه می‌کند و اساساً ترس مدرن چه مصادیق و ابعادی دارد؟

آیا انسان امروز جنس تازه‌ای از ترس را تجربه می‌کند و اساساً ترس مدرن چه مصادیق و ابعادی دارد؟

به گزارش ایسنا، دکتر موسی اکرمی، استاد فلسفه علم، در یادداشتی در روزنامه ایران نوشت: «۱. این روزها، شیوع ویروس کرونا، منجر به افزایش اضطراب، ترس و نگرانی در جامعه شده و بخش‌های گسترده‌ای از جامعه اعم از حوزه آموزش، حمل و نقل عمومی و حتی اقتصاد را متأثر از خود کرده است. پرسشی که در این فضا مطرح می‌شود این است که آیا انسان امروز جنس تازه‌ای از ترس را تجربه می‌کند و اساساً ترس مدرن چه مصادیق و ابعادی دارد؟

۲. مؤلفه‌های مدرن همچون «علم گرایی» و «تکنولوژی گرایی» با وجود دستاوردهای بسیار، گاهی خود منشأ بسیاری از ترس‌های مدرن شده‌اند. دلیل این امر آن است که مدرنیته هنوز یک پروژه ناتمام است و هنوز آنچنان که باید و شاید همه قابلیت‌های خود را نشان نداده است و صرفاً بخش‌های ناقصی از آن مورد بهره‌برداری قرار گرفته است.

به نظر می‌رسد «ترس مدرن» تحت تأثیر عوامل گوناگونی قرار دارد. زندگی مدرن باعث شده است که ما توسط عوامل متعددی تهدید شویم که مستقیماً نتیجه سبک زندگی مدرن است. منشأ بسیاری از این ترس‌ها، مسائل اجتماعی، سیاسی و حتی طبیعی است. طبعاً در زندگی مدرن، ارتباط اجتماعی میان انسان‌ها بسیار بیشتر است، شبکه بسیار پیچیده و گسترده‌ای از ارتباطات وجود دارد که تقریباً همه بخش‌های زندگی ما را تحت الشعاع قرار می‌دهد و نفس این پیچیدگی ارتباطی، زندگی انسان امروز را با اضطراب و ترس‌های بسیاری روبه‌رو کرده است.

در زندگی مدرن نمونه‌های زیادی از ترس را تجربه می‌کنیم. بخش قابل توجهی از ترس مدرن متوجه بیماری‌هاست که از قضا جامعه امروز ما نیز بواسطه شیوع ویروس کرونا با آن مواجه شده است. جنگ‌ها اعم از جنگ‌های هسته‌ای، شیمیایی و بیولوژیک و... نیز یکی از ترس‌های جدی انسان امروز است. انواع و اقسام داروها و مواد مخدر که نیازهای جدیدی را ایجاد می‌کنند، حتی ترس از مواد غذایی ناسالم خود می‌تواند منشأ بسیاری از ترس‌ها در زندگی مدرن باشد.

بنابراین به نظر می‌رسد که ترس مدرن ریشه در دو عامل «علم گرایی افراطی» و «رخت بر بستن اخلاق از ساحت‌های علمی» دارد. به همان میزانی که علم و تکنولوژی در حال پیشرفت است، سوءاستفاده و استفاده نادرست از علم باعث می‌شود که زندگی انسان‌ها با خطرهای مواجه شود و تبعات جبران‌ناپذیری را به همراه داشته باشد.

۳. در این فضا، این پرسش مطرح می‌شود که انسان امروز چگونه با ترس‌های مدرنش مواجه می‌شود؟ و چگونه آن را مدیریت می‌کند که آرامش خود را بازیابد؟

مهم‌ترین موضوعی که می‌تواند در غلبه بر ترس مدرن اثرگذار ظاهر شود، «بازگشت به اخلاق و ارزش‌های اخلاقی» در عرصه علم و فناوری است؛ به تعبیری، به نظر می‌رسد اخلاقیات و ارزش‌های حاکم بر عرصه علم و فناوری لازمه بهره‌گیری از مدرنیته است؛ چرا که علم و فناوری مهم‌ترین مؤلفه‌های مدرنیته به حساب می‌آیند و علم گرایی محض می‌تواند خطرآفرین باشد و منشأ بسیاری از ترس‌های مدرن شود. بنابراین اخلاق علمی به مثابه یک پارامتر در بهره‌برداری از مدرنیته عمل می‌کند. مادامی که ما به این پارامترهای اخلاقی بی‌توجه باشیم، خود ارزش‌های دنیای مدرن و مؤلفه‌های آن می‌تواند منشأ ترس و تهدید شوند.

۴. واقعیت این است که بخشی از ترس‌های مدرن ما نتیجه توهم است و به مواردی برمی‌گردد که ما در خصوص آنها علم دقیقی نداریم. اگر علم و آگاهی دقیق وجود داشته باشد، بخش قابل توجهی از ترس‌ها از بین می‌رود. از این رو، علم و فناوری همانگونه که بدون در نظر گرفتن پارامترهای اخلاقی می‌تواند منشأ بسیاری از ترس‌های مدرن باشد فقدان شان نیز به گونه‌ای دیگر به ترس‌های مدرن دامن می‌زند. این امر نشانه‌ای از اهمیت علم و دانش در زمانه ما است.

۵. اما پیامدهای جامعه ای که پیوسته ترس های مدرن را به اشکال مختلف تجربه می کند، چیست؟ به نظر می رسد پمپاژ پیوسته ترس در زندگی افراد، فارغ از اثرات منفی روانشناختی می تواند روحیه زشت فردگرایانه و انحصارگرایانه را هر چه بیشتر تقویت کند و جامعه را به بن بست های اخلاقی بکشاند. شاهد این مدعا رفتار برخی از افراد در احتکار انواع مواد ضد عفونی، ماسک و دستکش در جریان شیوع ویروس کرونا است. البته امید دارم جامعه ما هر چه بیشتر از این روحیه فردگرایانه و انحصارطلبانه فاصله بگیرد؛ چرا که «همدلی» و «همبستگی» بهترین راهکار برای مبارزه با ویروس ترس در جامعه است.»